

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฐ
อักษรย่อบอกชื่อคำกริยา	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา	6
ขอบเขตและวิธีการวิจัย	6
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย	8
กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ก่อนในดินแดนภาคเหนือ	8
การอพยพของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ สู่ประเทศไทย	10
ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย	10
แสดงจำนวนหมู่บ้าน / กลุ่มบ้านชุมชนและประชากรบนพื้นที่สูง 20 จังหวัด	11
การกระจายตัวของชาวเขาจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์	12
บทที่ 3 บทบาทของพระธรรมจาริกในการพัฒนาชาวเขา	26
บทบาทของพระสงฆ์กับสังคมในอดีต	26
บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน	27
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรมประชาสงเคราะห์เดิม) กับงานพัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขา	30

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
พระธรรมจาริกกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา	33
ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะแรก	37
ศูนย์อบรมและพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรชาวเขา วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่	39
การจัดการศึกษา	41
โครงการพระธรรมจาริกเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา	43
ภารกิจของพระธรรมจาริก	44
ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก	48
อาศรมพระธรรมจาริก 50 อาศรม	50
ภารกิจของพระธรรมจาริกในพื้นที่ 50 อาศรม	53
สรุปงานของพระธรรมจาริก 50 อาศรม	56
บทที่ 4 วิธีการสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยแก่ชาวเขา	58
พระพุทธศาสนากับชนชาติไทย	59
พระพุทธศาสนากับการสร้างจิตสำนึกความเป็นไทย	62
กระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นคนไทย	70
ในระดับพื้นที่(อาศรมฯ)	70
ในระดับศูนย์อบรมฯ แม่ข่าย (วัดศรีโสดา)	75
ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์(ข้อมูลภาคสนาม)	88
แสดงข้อคิดเห็นจากการตอบแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง	91
ด้านการสร้างจิตสำนึกความเป็นไทย	91
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	97
ความเห็นด้านการเป็นผู้นำชาวพุทธชาวเขา ของแกนนำชาวเขา	100
ความรู้สึที่ได้มาเป็นแกนนำชาวพุทธชาวเขา และคุณสมบัติ	100
หน้าที่ของผู้นำแกนนำชาวพุทธ	101
ความเห็นเมื่อหันมานับถือพุทธศาสนา	102
ลัทธิก่อนนับถือศาสนาพุทธ	102
ประโยชน์ของโครงการพระธรรมจาริกต่อชาวเขา	103

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
สรุปความเห็น	103
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	104
สรุปผลและการวิเคราะห์	104
ปัญหาและอุปสรรค	110
ข้อเสนอแนะ	114
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในโครงการพระธรรมจาริก	114
ข้อเสนอแนะทางในการแก้ไขปัญหาเชิงวิเคราะห์	114
การแก้ไขปัญหาทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักร	115
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	117
บรรณานุกรม	118
ภาคผนวก	121
ภาคผนวก ก แผนที่เขตจังหวัดปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก	122
ภาคผนวก ข สถานที่ตั้งและรายชื่อคณะกรรมการบริหารงานโครงการพระธรรมจาริก	124
ภาคผนวก ค โครงสร้างการบริหารงานโครงการพระธรรมจาริก	126
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ระดับนโยบาย และแกนนำชาวพุทธบนพื้นที่สูง 10 รูป / คน และพระธรรมจาริก 50 รูป	128
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมต่าง ๆ	170
ภาคผนวก ฉ สถิติจำนวนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทยที่ขอเข้าบรรพชา – อุปสมบทปี 2508 – 2549	191
ภาคผนวก ช พระภิกษุชาวเขาที่เป็นเปรียญธรรม	194
ภาคผนวก ซ แบบประเด็นการสัมภาษณ์	201
ประวัติผู้วิจัย	205

สารบัญตาราง

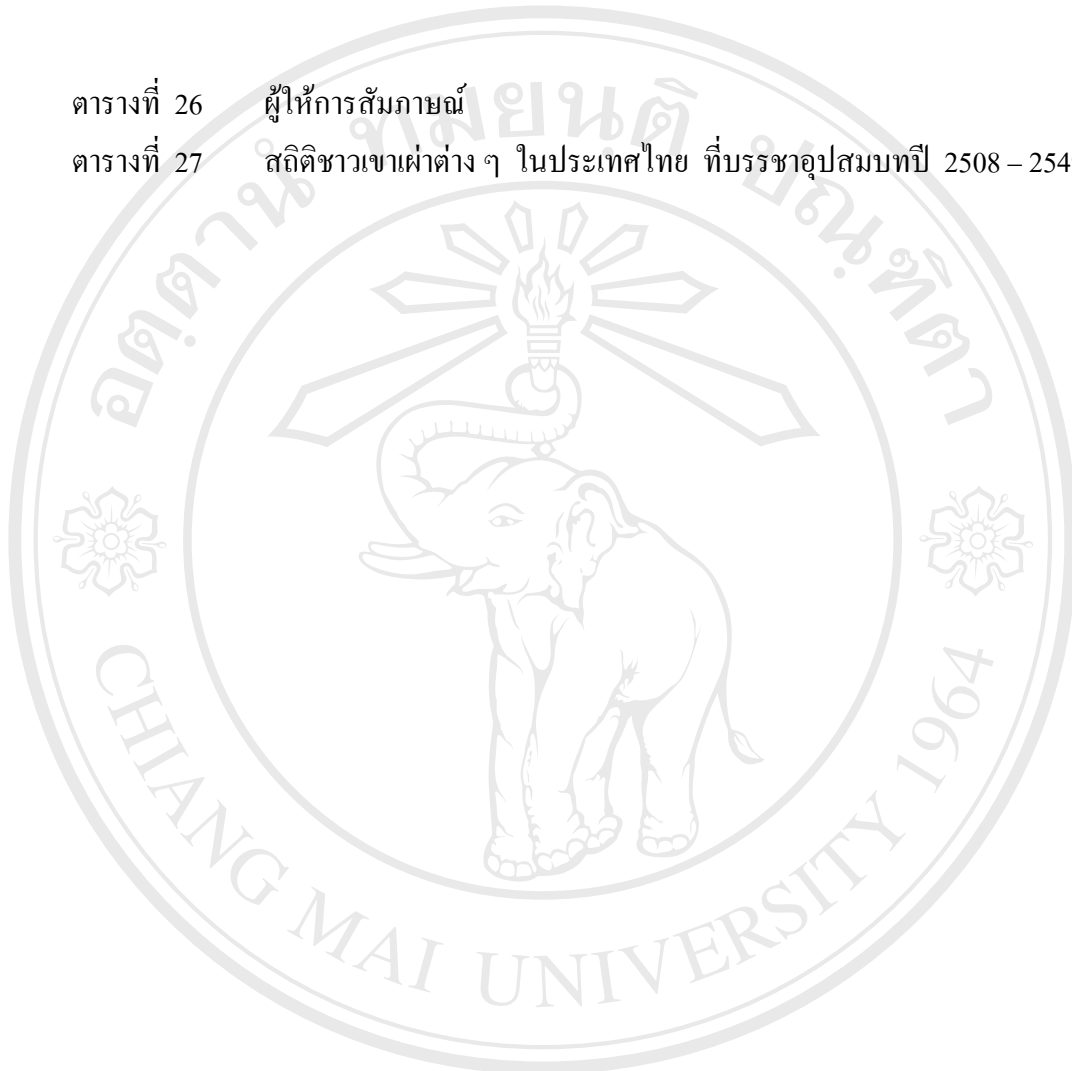
หน้า

ตารางที่ 1	แสดงจำนวนหมู่บ้าน / กลุ่มบ้านชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัด	11
ตารางที่ 2	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่ากระเหรี่ยง	14
ตารางที่ 3	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่ามูเซอ	15
ตารางที่ 4	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าลีซอ	17
ตารางที่ 5	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์อีเก้อ	18
ตารางที่ 6	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้ง	20
ตารางที่ 7	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าเย้า	21
ตารางที่ 8	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าลัวะ	23
ตารางที่ 9	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าถิ่น	24
ตารางที่ 10	แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าขมุ	25
ตารางที่ 11	สถิณักเรียนสายพระปริยัติธรรม	81
ตารางที่ 12	สถิณักเรียนสายพระปริยัติธรรม แผนกบาลี	82
ตารางที่ 13	สถิณักเรียนสายพระปริยัติธรรม วัดวิเวกนาราม	82
ตารางที่ 14	สถิณักเรียนผู้สำเร็จการศึกษา	83
ตารางที่ 15	สถิณักเรียนและสำเร็จการศึกษาตามโครงการ กศ.บป.	85
ตารางที่ 16	สถิณักเรียนนิสิตโครงการการศึกษาเพื่อพระธรรมจาริก (กศ.พจ.)	86
ตารางที่ 17	สถิณักเรียนของโรงเรียนสตรีผู้ใหญ่ (ชาวเขา) วัดวิเวกนาราม	88
ตารางที่ 18	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	89
ตารางที่ 19	แสดงอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	89
ตารางที่ 20	แสดงวุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	90
ตารางที่ 21	แสดงหน้าที่การรับผิดชอบของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	90
ตารางที่ 22	แผนที่แสดงเขตจังหวัดปฏิบัติศาสนกิจของพระธรรมจาริก	123
ตารางที่ 23	สถานที่ตั้งและรายชื่อคณะกรรมการบริหารงานโครงการพระธรรมจาริก	125
ตารางที่ 24	โครงสร้างการบริหารงานโครงการพระธรรมจาริก	127
ตารางที่ 25	รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ระดับนโยบาย แกนนำ และพระธรรมจาริก	128

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 26	ผู้ให้การสัมภาษณ์	128
ตารางที่ 27	สถิติชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่บรรชาอุปสมบทปี 2508 – 2549	191

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญภาพ

รูป		หน้า
รูปที่ 1	สมเด็จพระพุทธชินวงศ์	171
รูปที่ 2	สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์	172
รูปที่ 3	พระราชวิมลเมธี	173
รูปที่ 4	การบรรพชาอุปสมบทชาวเขา ปี 2508	174
รูปที่ 5	สมเด็จพระพุทธชินวงศ์กำลังทำพิธีบรรพชาอุปสมบทชาวเขา	175
รูปที่ 6	สมเด็จพระวันรัตน์ กล่าวเปิดประชุมปฐมนิเทศพระธรรมจาริกครั้งแรก ปี 2508	176
รูปที่ 7	พระธรรมจาริกกำลังเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา ในเขตจังหวัดทางภาคเหนือ โดยขบวนรถไฟ จากสถานีรถไฟหัวลำโพง กรุงเทพมหานคร	177
รูปที่ 8	พระเถระผู้ใหญ่และเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ ไปส่งพระธรรมจาริก ที่สถานีรถไฟหัวลำโพง	178
รูปที่ 9	ชาวเขาอำลา อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อบรรพชาอุปสมบท	179
รูปที่ 10	ประธานคณะพระธรรมจาริก (พระธรรมกิตติโสภณ) ตรวจเยี่ยม พระธรรมจาริก	180
รูปที่ 11	ชาวเขากำลังใส่บาตรแด่พระธรรมจาริก	181
รูปที่ 12	ประธานคณะพระธรรมจาริกถวายเครื่องสักการะอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย ก่อนทำพิธีเปิดศูนย์อบรมพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรชาวเขา	182
รูปที่ 13	กุฎิที่พักชั่วคราวของพระภิกษุสามเณรชาวเขา วัดศรีโสดา รุ่นบุกเบิก	183
รูปที่ 14	สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีพร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ฯ ทรงวางศิลาฤกษ์อาคาร ส.ว. ศูนย์อบรมฯ	184
รูปที่ 15	ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดศรีโสดา	185
รูปที่ 16	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ ทรงเสด็จเยี่ยมอาศรมพระธรรมจาริกบ้านวัดจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม	186

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูป		หน้า
รูปที่ 17	สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเปิดป้ายอาคาร เรียน ส.ว. ณ วัดศรีโสดา	187
รูปที่ 18	อาคารเรียน ส.ว.	188
รูปที่ 19	สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เป็นประธานเปิดงานแสดงดนตรีเป็นพุทธมามกะ ของชาวเขา	189
รูปที่ 20	สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จเยี่ยม วัดศรีโสดา	190

อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ เป็นชื่อย่อคัมภีร์ในพระไตรปิฎกที่ใช้อ้างอิง โดยแสดงตามลำดับเล่ม มีความหมายดังนี้

อักษรย่อ	หมายถึง
วิ.ม.	วินัยปิฎก มหาวรรค
วิ.มหา.	วินัยปิฎก มหาวิภังค์
ที.ส.	ทีฆนิกาย สีสันขวรรค
ที.ม.	ทีฆนิกาย มหาวรรค
ที.ปา.	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค
ม.มู.	มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์
ม.ม.	มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์
ม.อุ.	มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์
ส.ม.	สังยุตตนิกาย มหาวรรค
ส.ส.	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ส.นิ.	สังยุตตนิกาย นิทานวรรค
ส.ข.	สังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค
ส.สพ.	สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค
อง.ทุก.	อังกูตตรนิกาย ทุกนิบาต
อง.ติก.	อังกูตตรนิกาย ติกนิบาต
อง.จตุกก.	อังกูตตรนิกาย จตุกกนิบาต
อง.ปญจก.	อังกูตตรนิกาย ปญจกนิบาต
อง.ฉก.	อังกูตตรนิกาย ฉกนิบาต
อง.สตตก.	อังกูตตรนิกาย สตตกนิบาต
อง.อฏฐก.	อังกูตตรนิกาย อฏฐกนิบาต
บุ.ขุท.	ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ
บุ.ธ.	ขุททกนิกาย ธรรมบท
บุ.ม.	ขุททกนิกาย มหานิทเทศ
บุ.จูฬ.	ขุททกนิกาย จูฬนิเทศ
บุ.ชา.	ขุททกนิกาย ชาดก

บุ.ปฎิ.

บุ.เถร.

อภิ.ศุ.

อภิ.วิ.

อภิ.ม.

วิสุทธ.

บุททกนิกาย

บุททกนิกาย

อภิธรรมปิฎก

อภิธรรมปิฎก

อภิธรรมปิฎก

วิสุทธิมรรค

ปฎิสัมภิตามรรค

เถรคาถา

ธัมมสังคณี

วิภังคปกรณ์

มหาปิฎกฐานปกรณ์

สำหรับตัวเลขหลังคำย่อ หมายถึงพระไตรปิฎก เล่มที่ / หน้า ตัวอย่างเช่น ส.สพ.
18/128 หมายถึง คัมภีร์สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค เล่มที่ 18 หน้า 128 เป็นต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved